

РОЗДІЛ 2.

УДК 004.9:37.091.3:528.8

DOI: [https://doi.org/10.63437/3083-6433-2026-1\(36\)-08](https://doi.org/10.63437/3083-6433-2026-1(36)-08)

Довгий Станіслав, доктор фізико-математичних наук, професор, академік Національної академії наук України, президент НЦ «Мала академія науки України», м. Київ, Україна	Dovhyi Stanislav, Doctor of Sciences in Physics and Mathematics, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine, President, National Center “Junior Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
--	---

 <https://orcid.org/0000-0003-1078-0162>

Бабійчук Світлана, докторка педагогічних наук, завідувачка лабораторії «ГІС та ДЗЗ», НЦ «Мала академія науки України»; професорка кафедри ЮНЕСКО, Український державний університет імені Михайла Драгоманова; старша дослідниця, Інститут обдарованої дитини НАПН України, м. Київ, Україна	Babiichuk Svitlana, Doctor of Sciences in Pedagogy, Head of the GIS and RS Laboratory, National Center “Junior Academy of Sciences of Ukraine”; Professor at the UNESCO Chair, Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov; Senior Researcher, Institute of the Gifted Child of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine
--	---

 <https://orcid.org/0000-0001-6556-9351>

Курач Тамара, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри геодезії, картографії та землеустрою, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; методист лабораторії «ГІС та ДЗЗ», НЦ «Мала академія наук України», м. Київ, Україна	Kurach Tamara, Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Geodesy, Cartography and Land Management, Taras Shevchenko National University of Kyiv; Methodologist at the GIS and RS Laboratory, National Center “Minor Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
---	--

 <https://orcid.org/000-0002-5989-9431>

Давибіда Лідія,

кандидат геологічних наук, доцент,
доцент кафедри геодезії та землеустрою,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу;
методист лабораторії «ГІС та ДЗЗ»,
НЦ «Мала академія наук України»,
м. Київ, Україна

Davybida Lidiia,

Candidate of Geological Sciences, Associate
Professor, Associate Professor at the Department
of Geodesy and Land Management,
Ivano-Frankivsk National Technical University of
Oil and Gas;
Methodologist of the “GIS and RS Laboratory”,
National Center “Junior Academy of Sciences of
Ukraine”,
Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-9796-7124>

ДОКУМЕНТУВАННЯ РУЙНУВАНЬ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ КОНКУРСУ «SAVE СПАДОК», 2023–2025)

Анотація.

Статтю присвячено аналізу результатів проведення лабораторією геоінформаційних систем та дистанційного зондування Землі Національного центру «Мала академія наук України» Всеукраїнського конкурсу «Save Спадок» (2023–2025 роки). Конкурс надає учасникам унікальну можливість не лише вивчати багату спадщину України, а й застосовувати сучасні технології, зокрема аналіз супутникових знімків, для документування та оцінки масштабів руйнувань. Метою проведення конкурсу є створення бази даних про пошкодження, руйнування та знищення об'єктів матеріальної культурної спадщини, спричинених воєнним вторгненням росії на територію України. У Конкурсі беруть участь здобувачі освіти з 7–11 класів закладів загальної середньої освіти, вихованці закладів позашикільної освіти та випускники Малої академії наук України. Конкурс проходить у два етапи. Результатом I етапу конкурсу є створена база даних пошкоджених об'єктів матеріальної культурної спадщини з нанесенням цих об'єктів на карту України. Журі Конкурсу розглядає подані учасниками проєктні роботи та визначає учасників II (фінального) етапу, який проводиться у формі презентації карти-історії, створеної учасниками в середовищі ArcGIS Online. Результати аналізу свідчать про зацікавленість молоді в процесі документування та збереження культурної спадщини України. Також поєднання наукових підходів, геоінформаційних технологій та освітніх практик дало гарні результати та відкрило перспективи на майбутнє.

Ключові слова: культурна спадщина; об'єкти культурної спадщини; геоінформаційні технології; дистанційне зондування Землі; база даних; ArcGIS online.

DOCUMENTING THE DESTRUCTION OF CULTURAL HERITAGE SITES IN UKRAINE (BASED ON THE RESULTS OF THE “SAVE SPADOK” COMPETITION, 2023–2025)

Summary.

This article analyzes the results of the All-Ukrainian competition “Save Spadok” (2023, 2024, 2025), conducted by the Laboratory of Geographic Information Systems (GIS) and Remote Sensing of the Earth (RSE) of the National Center “Junior Academy of Sciences of Ukraine”. The competition provides participants with a unique opportunity not only to study Ukraine's rich cultural heritage but also to apply modern technologies, in particular satellite image analysis, to document and assess the scale of destruction. The purpose of the competition is to create a database of damaged, destroyed, and demolished tangible cultural heritage sites caused by Russia's military invasion of Ukraine. Participants include students of grades 7–11 from general secondary education institutions, pupils of extracurricular education institutions, and graduates of the Junior

Academy of Sciences of Ukraine. The competition is held in two stages: the qualifying stage from October to May and the final stage from May to June. The result of the first stage is a database of damaged tangible cultural heritage sites mapped across the territory of Ukraine. The competition jury reviews the submitted project works and selects participants for the second (final) stage, which is conducted in the form of a presentation of a story map created by participants in the ArcGIS Online environment. The initial principles and organizational approaches of the competition were refined over the three years of its implementation in order to improve its effectiveness. The analysis demonstrates a strong interest among young people in the process of documenting and preserving Ukraine's cultural heritage. Moreover, the combination of scientific approaches, geoinformation technologies, and educational practices has yielded positive results and promising prospects for the future. In the 2025 competition, the maximum number of cultural heritage sites mapped by three members of the "Memory of the Nation" team reached 1,025 features (point, linear, and polygonal), all with completed database attributes, including object descriptions, photographs, sources, types of damage, and other relevant information.

Keywords: cultural heritage; cultural heritage sites; geoinformation technologies; remote sensing of the Earth; database; ArcGIS Online.

Вступ. Збереження культурної спадщини є важливим складником національної ідентичності та історичної пам'яті будь-якого народу. Українські культурні пам'ятки, архітектурні шедеври, історичні будівлі та артефакти відображають багатовікову історію нашої нації, її цінності, традиції та боротьбу за свободу. Проте сьогодні ці унікальні об'єкти перебувають під загрозою.

Постановка проблеми. В умовах воєнної агресії та руйнівних дій російських окупантів, українська культурна спадщина зазнає катастрофічних пошкоджень і знищення. Наша спільна відповідальність – не лише захищати ці пам'ятки, а й докласти максимум зусиль для їхнього відновлення та збереження задля майбутніх поколінь. Лабораторія геоінформаційних систем (ГІС) та дистанційного зондування Землі (ДЗЗ) Національного центру «Мала академія наук України» (НЦ «МАНУ») трічі провела Всеукраїнський конкурс «Save Спадок» (2023–2025 рр.). Конкурс покликаний залучити молоде покоління до активної участі у процесі захисту та відновлення історичних і культурних об'єктів. Цей конкурс надає учасникам унікальну можливість не лише вивчати багату спадщину України, а й застосовувати сучасні технології, зокрема аналіз супутникових знімків, для документування та оцінки масштабів руйнувань. Конкурс спрямований на пробудження свідомого підходу до збереження нашої історії, на підвищення обізнаності про важливість захисту матеріальних пам'яток культури та на підтримку нашої спільної справи відбудови національних надбань. Адже збереження спадщини – це не лише питання історії, а й нашого майбутнього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За чотири роки повномасштабної війни в Україні вже є офіційні публікації, що містять кількісні оцінки пошкоджень культурної спадщини. Згідно з даними Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, станом на кінець січня 2025 р. зафіксовано 1333 пошкоджені пам'ятки культурної спадщини та 2185 об'єктів культурної інфраструктури. Подальші оновлення демонструють стабільну тенденцію до зростання втрат: так, у травні 2025 р. кількість пошкоджених пам'яток зросла до 1482, а станом на листопад 2025 р. – до 1630 об'єктів культурної спадщини та 2437 об'єктів культурної інфраструктури [1–4]. Ці дані є важливим підґрунтям для аналізу динаміки руйнувань та їхнього просторового розподілу.

Міжнародні організації доповнюють національні звіти узагальненими оцінками наслідків війни для культурної сфери. За оцінками ЮНЕСКО, загальні збитки у сфері культури та туризму України перевищують 3,5 млрд дол. США, а потреби на відновлення у середньостроковій перспективі можуть сягати 9 млрд дол. США [5]. У низці публікацій також акцентовано на пошкодженні об'єктів світової спадщини та на необхідності їх постійного моніторингу із застосуванням сучасних технологій [6].

Окремі проблеми висвітлюються в матеріалах міжнародних інформаційних агентств і національних аналітичних ресурсів, які документують резонансні випадки пошкодження пам'яток культури та узагальнюють офіційну статистику [7–9]. Такі публікації важливі для привернення уваги наукової спільноти до масштабів втрат і потреби їх системного дослідження.

Метою статті є аналіз залученості учнів до процесу створення бази даних руйнувань та пошкоджень культурної спадщини України через їхню участь у Всеукраїнському конкурсі «Save Спадок» (далі – Конкурс) за трирічний період.

Виклад основного матеріалу. Культурна спадщина – це сукупність матеріальних і нематеріальних об'єктів, які мають історичну, художню, наукову, археологічну чи культурну цінність і є важливими для ідентичності та розвитку суспільства.

До матеріальної культурної спадщини належать архітектурні споруди, пам'ятники, археологічні об'єкти, музеї, книги, рукописи, картини та інші історичні артефакти. Вона відображає історичні етапи розвитку нації, її духовні та культурні досягнення.

Українська культурна спадщина охоплює пам'ятки як місцеві, так і світового значення, а тому вимагає особливої уваги та захисту від пошкоджень, руйнувань і втрат.

Законодавство України передбачає низку нормативних актів, спрямованих на охорону, збереження та відновлення культурної спадщини. Основним нормативно-правовим актом є Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 р. № 1805-III [10], що встановлює правові засади для захисту та збереження культурних цінностей. Він визначає основні принципи державної політики в цій сфері, передбачає систему державного обліку, реєстрації та охорони пам'яток культури, а також визначає відповідальність за порушення законодавства у цій сфері.

Окрім цього, на рівні міжнародних зобов'язань Україна є учасницею низки угод і конвенцій, спрямованих на охорону культурної спадщини, зокрема Конвенції ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини (1972 р.) [11] та Конвенції ЮНЕСКО про захист нематеріальної культурної спадщини (2003 р.) [12].

Насамперед окреслимо загальні правила та умови проведення Конкурсу та критерії оцінювання робіт.

Метою проведення конкурсу є створення бази даних про пошкодження, руйнування та знищення об'єктів матеріальної культурної спадщини, спричинених воєнним вторгненням росії на територію України.

У Конкурсі беруть участь здобувачі освіти 7–11 класів закладів загальної середньої освіти, вихованці закладів позашкільної освіти та випускники НЦ «МАНУ». Детальна інформація про конкурс доступна на сайті НЦ «МАНУ» – <https://man.gov.ua/contests/vseukrayinskij-konkurs-save-spadok> [13].

Перед початком реєстрації на конкурс проводиться ознайомчий онлайн-вебінар «Про Всеукраїнський конкурс “Save Спадок”». До вебінару можуть також долучатися всі зацікавлені особи, зокрема наукові керівники, учителі, адміністратори освітніх закладів, заповнивши онлайн-анкету. Реєстрація на Конкурс активна з жовтня до травня і також здійснюється шляхом заповнення онлайн-анкети. У формі для заповнення анкети зазначено основні питання стосовно віку, ступеня ознайомлення / володіння технологіями ГІС і ДЗЗ, досвіду роботи в команді, приналежності до системи НЦ «МАНУ». Обов'язковою є наявність мотиваційного листа.

Конкурс проходить у два етапи: з жовтня до травня – відбірковий, з травня до червня – фінальний.

Результатом I етапу конкурсу є створена база даних пошкоджених об'єктів матеріальної культурної спадщини з нанесенням цих об'єктів на карту України. Журі Конкурсу розглядає подані учасниками проєктні роботи та визначає учасників II (фінального) етапу. Список учасників II (фінального) етапу Конкурсу публікується на сайті НЦ «МАНУ» не пізніше ніж за 5 днів до його початку. II фінальний етап Конкурсу проводиться у формі презентації карти-історії, створеної учасниками в середовищі ArcGIS Online.

Учасники мають право представляти на Конкурсі колективні роботи (щонайменше двох учасників) з дослідження супутникових знімків.

Проектні роботи журі оцінює за такими критеріями:

- 1) доцільність нанесення об'єктів, як таких, що відображають наслідки воєнних дій;
- 2) точність та коректність нанесення об'єктів на карту;
- 3) повнота та достовірність опису атрибутивної інформації;
- 4) кількість нанесених на карту об'єктів матеріальної культурної спадщини в розрахунку на одного учасника.

Презентації карт-історій журі оцінює за такими критеріями:

- 1) логічність і повнота опису проведеної роботи;
- 2) ефективне використання функціоналу StoryMaps ArcGIS Online;
- 3) кваліфіковане ведення дискусії та культура мовлення;
- 4) оформлення презентації дослідження.

На електронну адресу, яку учасники зазначають під час реєстрації, надсилається дозвіл на заповнення бази даних електронної карти в середовищі ArcGIS Online, після чого вони можуть додавати інформацію про пошкодження об'єктів матеріальної культурної спадщини в Україні.

Команди працюють у додатку ArcGIS Online. На карту наносять об'єкти матеріальної культурної спадщини, які зазнали ушкодження внаслідок російської агресії, а також зазначають таку інформацію про пам'ятку: назву; адресу; значення об'єкта; тип об'єкта; вид об'єкта; опис об'єкта; ступінь ушкодження; стан відновлення (за наявності); фото- чи відеоматеріали для ілюстрації руйнування; матеріали ЗМІ зі згадкою про пам'ятку.

Атрибутивні таблиці бази даних учасники заповнюють на основі класифікації об'єктів культурної спадщини згідно з Законом України «Про охорону культурної спадщини» [10].

В описі об'єкта зазначаються дані про історію створення, роль у культурному житті населеного пункту, а також дату ушкодження та інші особливі довідкові дані.

Для оцінки ступеня ушкодження матеріальних об'єктів зазначаємо три категорії: пошкодження, руйнування та знищення.

1. Пошкодження (відсоток ушкодження: 10–50 %) передбачає часткове порушення структурної або естетичної цілісності об'єкта. У таких випадках об'єкт може бути частково придатним до використання або зберігати більшу частину своєї культурної цінності, але потребує ремонту чи реставрації. Це може охоплювати тріщини, втрачені фрагменти, пошкоджені фасади, але без критичного порушення основної структури.

2. Руйнування (відсоток ушкодження: 50–80 %) передбачає значне порушення структурної цілісності об'єкта, яке робить його непридатним для використання без суттєвої реконструкції або відновлення. Об'єкт втрачає свою функціональність, але ще може бути відновлений, наприклад, обвалення частин будівлі, значні пошкодження несучих конструкцій, втрати важливих декоративних елементів.

3. Знищення (відсоток ушкодження: 80–100 %) означає повне або майже повне знищення об'єкта, після чого відновлення є надзвичайно складним або неможливим. Культурна цінність значною мірою втрачається. Це охоплює випадки, коли об'єкт повністю зруйнований або залишаються лише мінімальні залишки, не придатні для реконструкції без значної втрати автентичності.

Стан відновлення зазначається за чотирма категоріями:

- 1) косметичний ремонт – не впливає на основні конструкції будівлі або архітектурних елементів (наприклад, заміна вікон, відновлення фасадної штукатурки або декоративних елементів);
- 2) реставрація – передбачає відновлення не лише зовнішніх, а й внутрішніх конструкцій, значних частин об'єкта;
- 3) реконструкція – повне відновлення на основі архівних матеріалів, фотографій або науково-дослідних робіт;
- 4) консервація – захист від подальших пошкоджень, можливе вивезення цінних артефактів для збереження в безпечних місцях, будівництво захисних конструкцій.

Журі визначає переможців Конкурсу за кількістю набраних балів. Призерами Конкурсу є учасники команди, які за кількістю набраних балів посіли друге та третє місце. Переможці та призери Конкурсу нагороджуються дипломами НЦ «МАНУ» відповідного ступеня. Учасники II (фінального, очного) етапу Конкурсу нагороджують дипломами за участь.

Вихідні положення проведення Конкурсу змінювались із метою вдосконалення впродовж трьох років. Зазначені вище положення характерні для Конкурсу 2025 р. і залишилися незмінними для 2026 року.

Окрім того, важливо проаналізувати результати проведення Конкурсу. Загальна кількість зареєстрованих учасників збільшувалася кожного року, що свідчить про зростання популярності та зацікавленості ним серед учнів: 2023 р. – 24; 2024 р. – 35; 2025 р. – 76 учасників. Фіналісти Конкурсу розподілилися так: 2023 – 10 осіб (дівчат – 7, хлопців – 3); 2024 – 21 (дівчат – 11, хлопців – 10); 2025 – 23 (дівчат – 11, хлопців – 12). Розподіл учасників та фіналістів Конкурсу за регіонами України можна простежити на карті (рис. 1). Львівська область є лідером серед регіонів України за кількістю учасників і фіналістів Конкурсу. Учні семи областей жодного разу не брали участі в Конкурсі. Найочевидніша причина відсутності учасників з цих регіонів – це або відсутність гуртків ГІС в системі НЦ «МАНУ», або ж недостатня поінформованість учнів області про можливість участі в Конкурсі.

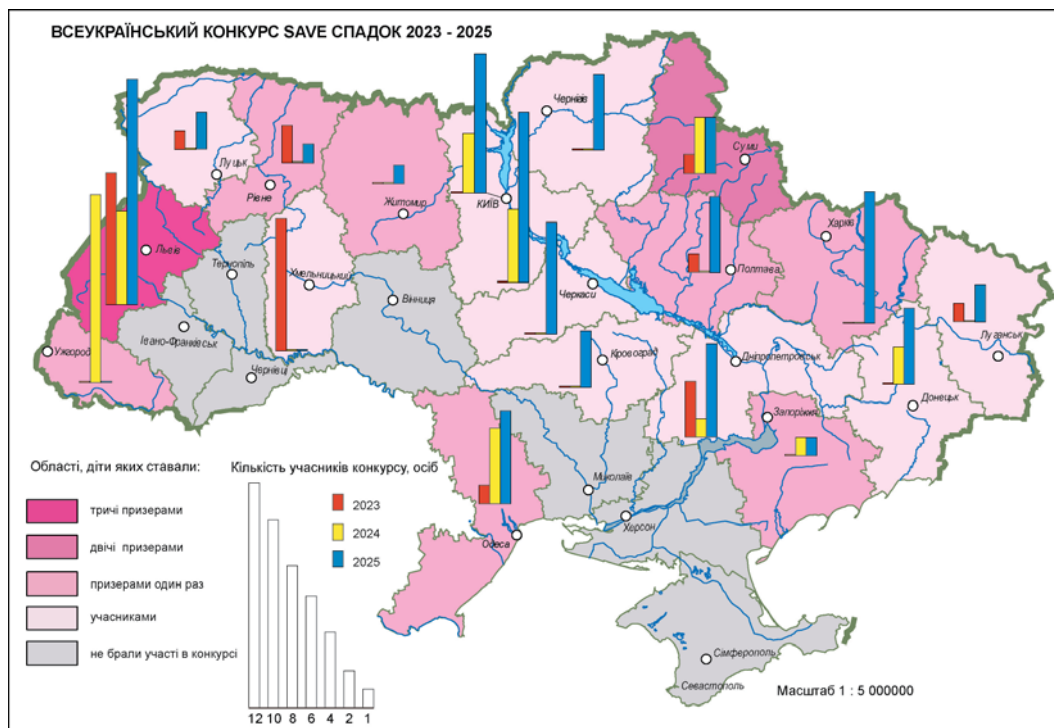


Рис. 1. Карта результатів проведення Всеукраїнського конкурсу «Save Спадок» за 2023–2025 роки

Джерело: розроблено авторами.

Цікавою є тенденція залучення до Конкурсу учнів, які не мають досвіду роботи із ГІС. Якщо у 2024 р. кількість учасників, обізнаних з ГІС, становила 75 %, то в 2025 р. – 41 %. Це позитивний показник, тому що мета Конкурсу полягає не лише в створенні бази даних зруйнованих об'єктів культурної спадщини, а й у навчанні учнів основ роботи в ГІС та базами даних. Також зростає кількість учасників, які не зареєстровані в системі НЦ «МАНУ». Так, частка незареєстрованих учасників у 2024 р. становила 15,2 %, а в 2025 р. – 76,3 %. На рис. 2 показано загальний розподіл учасників у системі МАН за роками та їхня обізнаність з ГІС: червоний колір відповідає відсотку учасників, які зазначили, що ознайомені та працювали з ГІС-програмами, а зелений колір – відсотку учасників, які не мають досвіду роботи з ГІС.



Рис. 2. Розподіл учасників конкурсу, зареєстрованих у НЦ «МАНУ» та їхня обізнаність із ГІС-програмами
Джерело: розроблено авторами.

Кожен учасник Конкурсу під час заповнення форми анкети додавав мотиваційний лист. Серед відповідей переважає бажання захистити культурну спадщину, оскільки це збереження історії, традицій, мови та ідентичності нашого народу для майбутніх поколінь, це душа нації, код нашої ідентичності, що передається від покоління до покоління. Багатьох надихнула мета Конкурсу – створення вичерпної бази даних про збитки, завдані ворогом об'єктам культурної спадщини України.

На фінальному етапі Конкурсу учасники демонстрували створені командами карти-історії в програмному забезпеченні ArcGIS online. Важливою умовою, яку оцінювало журі, було ефективно використання інструментарію програми для найкращого представлення виконаної роботи. Командам надавалися шаблони з єдиною структурою проєктів, а змістовне навантаження в усіх було власне. Команди прекрасно впоралися з завданням, демонструючи результати роботи у вигляді карт із нанесеними об'єктами, фотофіксації пам'яток до і після руйнування, зафіксованих об'єктів на супутникових знімках, анімаційної послідовності супутникових знімків, діаграм і графіків, порівняння різночасових зображень (рис. 3).

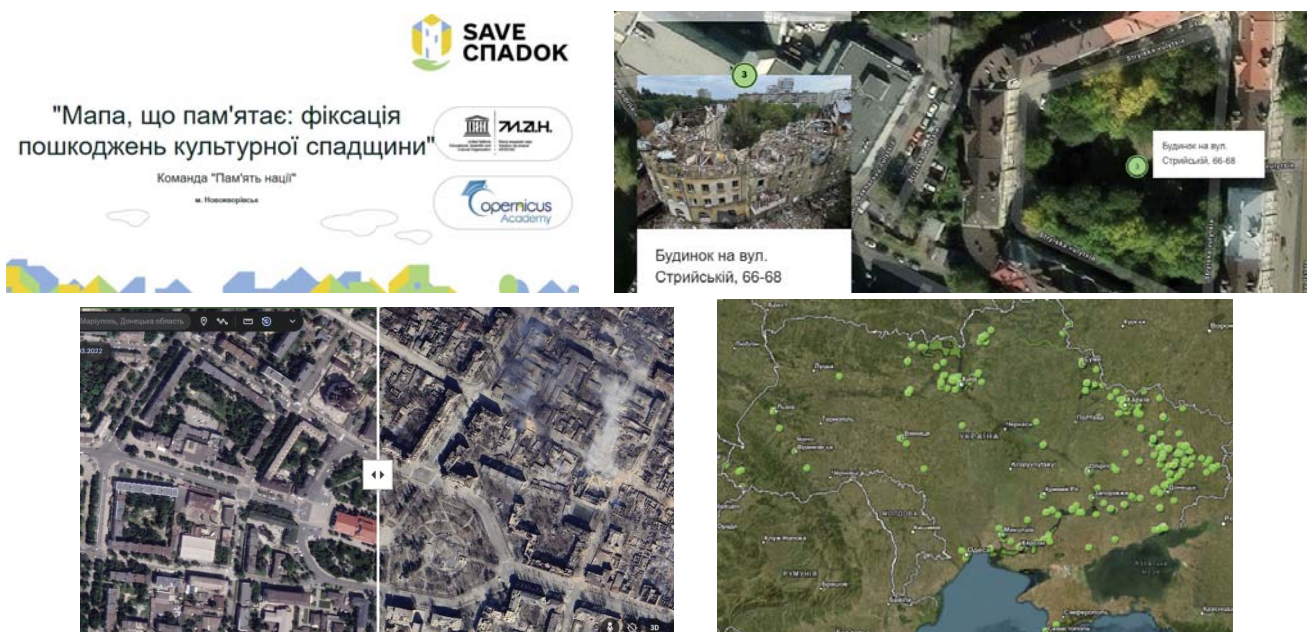


Рис. 3. Приклади демонстраційних матеріалів із карт-історій команд

Джерело: розроблено авторами.

Максимальну кількість об'єктів культурної спадщини нанесли на карту троє учасників команди «Пам'ять нації» у Конкурсі 2025 року. Загалом на карті 1025 об'єктів (точкових, лінійних, полігональних) із заповненими атрибутами у базі даних (рис. 4).

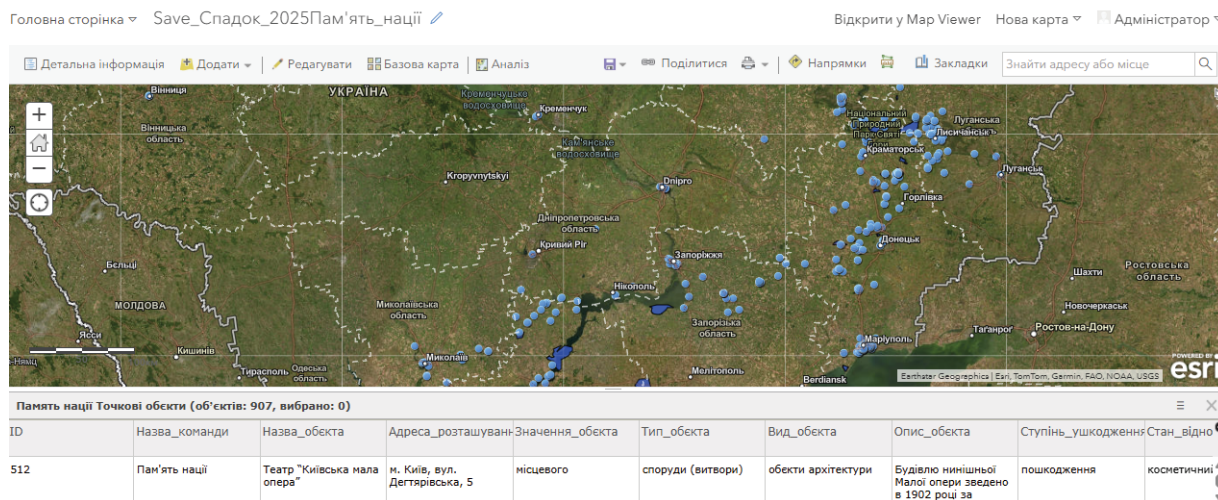


Рис. 4. Фрагмент карти і бази даних команди «Пам'ять нації» в ArcGIS online

Джерело: розроблено авторами.

Висновки. У сучасних наукових публікаціях проблема збереження культурної спадщини в умовах збройних конфліктів розглядають як комплексне завдання, що поєднує питання документування руйнувань, правового захисту та планування відновлення. Значну увагу приділяють ролі міжнародних організацій, зокрема ЮНЕСКО, у розробленні рекомендацій щодо моніторингу стану об'єктів культурної спадщини та фіксації завданих збитків.

Водночас аналіз сучасних джерел засвідчує, що питання інтеграції освітніх і конкурсно-дослідницьких ініціатив, а також використання методів дистанційного зондування Землі для залучення молоді до процесів документування та збереження культурної спадщини залишаються недостатньо опрацьованими. Це зумовлює актуальність подальших досліджень, спрямованих на поєднання наукових підходів, геоінформаційних технологій та освітніх практик у сфері охорони культурної спадщини України.

Проведення Всеукраїнського конкурсу «Save Спадок» засвідчило високий потенціал інтеграції геоінформаційних технологій і методів дистанційного зондування Землі в освітній процес як ефективного інструменту залучення молоді до документування руйнувань об'єктів культурної спадщини. Результати Конкурсу підтверджують доцільність використання конкурсно-дослідницьких форм навчання для формування у здобувачів освіти навичок просторового аналізу, роботи з геопросторовими даними та усвідомлення суспільної значущості збереження культурної спадщини в умовах воєнних викликів. Створені учасниками геоінформаційні бази даних і картографічні матеріали можуть бути використані як з навчальних цілей, так і як допоміжний інформаційний ресурс для подальших наукових досліджень і процесів відновлення. Отримані результати свідчать про перспективність подальшого розвитку подібних ініціатив, спрямованих на поєднання освітніх практик, сучасних інформаційних технологій і завдань збереження культурної спадщини України.

Використані літературні джерела

1. 1255 пам'ятки культурної спадщини пошкоджені в Україні через російську агресію станом на 31 грудня 2024 року. Міністерство культури та стратегічних комунікацій України. 2024. URL: <https://mcsc.gov.ua/en/news/1255-cultural-heritage-sites-damaged-in-ukraine-due-to-russian-aggression-as-of-december-31-2024/>.

2. 1 333 пам'ятки культурної спадщини та 2 185 об'єктів культурної інфраструктури постраждали в Україні через російську агресію станом на кінець січня 2025 року. *Міністерство культури та стратегічних комунікацій України*. 2025. URL: <https://mcsc.gov.ua/news/1333-pamyatky-kulturnoyi-spadshhyny-ta-2185-obyektiv-kulturnoyi-infrastruktury-postrazhdaly-v-ukrayini-cherez-rosijsku-agresiyu-standom-na-kinecz-sichnya-2025-roku/>.
3. Внаслідок російської агресії в Україні пошкоджено 1482 об'єкти культурної спадщини та 2302 об'єкти культурної інфраструктури. *Міністерство культури та стратегічних комунікацій України*. 2025. URL: <https://mcsc.gov.ua/en/news/dueto-russian-aggression-1482-cultural-heritage-sites-and-2302-cultural-infrastructure-facilities-were-damaged-in-ukraine/>.
4. 1630 об'єктів cultural спадщини та 2437 об'єктів культурної інфраструктури в Україні пошкоджено внаслідок агресії Росії. *Міністерство культури та стратегічних комунікацій України*. 2025. URL: <https://mcsc.gov.ua/en/news/1630-cultural-heritage-sites-and-2437-cultural-infrastructure-facilities-in-ukraine-have-been-damaged-due-to-russias-aggression/>.
5. Ukraine: UNESCO estimates damage to culture and tourism after two years of war. *UNESCO*. 2024. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/ukraine-unesco-estimates-damage-culture-and-tourism-after-2-years-war-35-billion/>.
6. Ukraine: UNESCO steps up support for World Heritage sites amid escalating damage. *UNESCO*. 2024. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/ukraine-unesco-steps-support-world-heritage-site-odesa-amid-escalating-damage/>.
7. Russian attack damages Kyiv's World Heritage cathedral. *Reuters*. 2025. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/russian-attack-damages-kyivs-world-heritage-cathedral-says-culture-minister-2025-06-10/>.
8. Nearly 1,600 cultural heritage sites destroyed or damaged in Ukraine since war started. *Ukrinform*. 2025. URL: <https://www.ukrinform.net/rubric-society/4042789-nearly-1600-cultural-heritage-sites-destroyed-or-damaged-in-ukraine-since-war-started.html/>.
9. Через російську агресію в Україні пошкоджено 1 612 пам'яток культурної спадщини. *Детектор media*. 2025. URL: <https://detector.media/infospace/article/245452/>.
10. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08 черв. 2000 р. № 1805-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14/>.
11. Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. *UNESCO*. Paris. 1972. URL: <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/>.
12. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. *UNESCO*. Paris. 2003. URL: <https://ich.unesco.org/en/convention/>.
13. Офіційний сайт Національного центру «Мала академія наук України». *Мала академія наук України*. Київ. URL: <https://man.gov.ua/contests/vseukrayinsskij-konkurs-save-spadok/>.

References

1. (2024). 1255 pamyatky kulturnoi spadshchyny poshkodzheni v Ukraini cherez rosiisku ahresiiu stanom na 31 hrudnia 2024 roku [1255 cultural heritage sites damaged in Ukraine due to russian aggression as of December 31, 2024]. *Ministerstvo kultury ta stratehichnykh komunikatsii Ukrainy – Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine*. Retrieved from: <https://mcsc.gov.ua/en/news/1255-cultural-heritage-sites-damaged-in-ukraine-due-to-russian-aggression-as-of-december-31-2024/> [in Ukrainian].
2. (2025). 1 333 pamyatky kulturnoi spadshchyny ta 2 185 obyektiv kulturnoi infrastruktury postrazhdaly v Ukraini cherez rosiisku ahresiiu stanom na kinets sichnia 2025 roku [1,333 cultural heritage sites and 2,185 cultural infrastructure facilities suffered in Ukraine due to russian aggression as of the end of January 2025]. *Ministerstvo kultury ta stratehichnykh komunikatsii Ukrainy – Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine*. Retrieved from: <https://mcsc.gov.ua/news/1333-pamyatky-kulturnoyi-spadshhyny-ta-2185-obyektiv-kulturnoyi-infrastruktury-postrazhdaly-v-ukrayini-cherez-rosijsku-agresiyu-standom-na-kinecz-sichnya-2025-roku/> [in Ukrainian].
3. (2025). Vnaslidok rosiiskoi ahresiiu v Ukraini poshkodzheno 1482 obyektu kulturnoi spadshchyny ta 2302 obyektu kulturnoi infrastruktury [Due to russian aggression, 1482 cultural heritage sites and 2302 cultural

infrastructure facilities were damaged in Ukraine]. *Ministerstvo kultury ta stratehichnykh komunikatsii Ukrainy – Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine*. Retrieved from: <https://mcsc.gov.ua/en/news/due-to-russian-aggression-1482-cultural-heritage-sites-and-2302-cultural-infrastructure-facilities-were-damaged-in-ukraine/> [in Ukrainian].

4. (2025). 1630 ob'ektiv kulturnoi spadshchyny ta 2437 ob'ektiv kulturnoi infrastruktury v Ukraini poshkodzheno vnaslidok ahresii Rosii [1630 cultural heritage sites and 2437 cultural infrastructure facilities in Ukraine have been damaged due to Russia's aggression]. *Ministerstvo kultury ta stratehichnykh komunikatsii Ukrainy – Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine*. Retrieved from: <https://mcsc.gov.ua/en/news/1630-cultural-heritage-sites-and-2437-cultural-infrastructure-facilities-in-ukraine-have-been-damaged-due-to-russias-aggression/> [in Ukrainian].

5. (2024). Ukraine: UNESCO estimates damage to culture and tourism after two years of war. *UNESCO*. Retrieved from: <https://www.unesco.org/en/articles/ukraine-unesco-estimates-damage-culture-and-tourism-after-2-years-war-35-billion>.

6. (2024). Ukraine: UNESCO steps up support for World Heritage sites amid escalating damage. *UNESCO*. Paris, 2 p. Retrieved from: <https://www.unesco.org/en/articles/ukraine-unesco-steps-support-world-heritage-site-odesa-amid-escalating-damage>.

7. (2025). Russian attack damages Kyiv's World Heritage cathedral. *Reuters*. London, 1 p. Retrieved from: <https://www.reuters.com/world/europe/russian-attack-damages-kyivs-world-heritage-cathedral-says-culture-minister-2025-06-10/>.

8. (2025). Nearly 1,600 cultural heritage sites destroyed or damaged in Ukraine since war started. *Ukrinform*. Retrieved from: <https://www.ukrinform.net/rubric-society/4042789-nearly-1600-cultural-heritage-sites-destroyed-or-damaged-in-ukraine-since-war-started.html>.

9. (2025). Cherez rosiisku ahresiiu v Ukraini poshkodzheno 1 612 pamyatok kulturnoi spadshchyny [Due to russian aggression, 1,612 cultural heritage sites were damaged in Ukraine]. *Detektor media – Detector Media*. Kyiv, 1 p. Retrieved from: <https://detector.media/infospace/article/245452/> [in Ukrainian].

10. (2000). Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny: Zakon Ukrainy vid 08 cherv. 2000 r. № 1805-III [On the Protection of Cultural Heritage: Law of Ukraine of June 08, 2000 № 1805-III]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> [in Ukrainian].

11. (1972). Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. *UNESCO*. Paris, 18 p. Retrieved from: <https://whc.unesco.org/en/conventiontext>.

12. (2003). Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. *UNESCO*. Paris, 14 p. Retrieved from: <https://ich.unesco.org/en/convention>.

13. (2026). Ofitsiynyi sait Natsionalnoho tsentru «Mala akademiia nauk Ukrainy» [Official website of the National Center "Minor Academy of Sciences of Ukraine"]. *Mala akademiia nauk Ukrainy – Minor Academy of Sciences of Ukraine*. Retrieved from: <https://man.gov.ua/contests/vseukrayinsskij-konkurs-save-spadok/> [in Ukrainian].

Прийнято 27 лютого 2026 року.

Затверджено 19 березня 2026 року.

Опубліковано 31 травня 2026 року.

Матеріал ліцензується на умовах міжнародної ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).